

Molnár Kata: Első évünk Summerhillben

június 26, 2015

– avagy miért érdemes egy jó iskoláért 1700 km-t utazni?

Summerhillről először az egyetemen hallottam, amikor az alternatív oktatásról tanultunk. Egy volt a sok közül, de nekem már akkor is a szívem csücske, azonnal beszereztem Neill könyvét. De álmodni sem mertem volna arról, hogy egyszer személyesen is a falai közé léphetek.

Kálváriánk a közoktatással azonnal elkezdődött, amint a fiam átlépte az óvoda kapuját. Nagyon vágyta a gyerektársaságot, ezért három évesen beírattuk. De mivel addig meglehetősen szabadon cseperedett, nem volt idomítható, nem ült a széken egy helyben, hanem futkosott körbe-körbe, főleg amikor zavarban volt. Zavarta őt a harminc gyerek, a húsz négyzetméteres csoportszoba, a bezártság, de leginkább az óvónő, aki először magatartászavarosnak, majd autistának titulálta, többek között azért, mert a gyerek átlagon felüli intelligenciával rendelkezett.

Az iskolát három hétig bírtuk. A tanító kapásból úgy kezdte: á, a problémás gyerek, majd az első naptól listával várt minket délutánonként, hogy aznap milyen rettenetes dolgot követett el a fiunk. Nem érdekelte, hogy okos, ír, olvas, számol, kíváncsi, érdeklődő, csak az, hogy szerinte fegyelmezetlen és fegyelmezhetetlen. Az utolsó csepp az volt, amikor azt kifogásolta, hogy túl hangosan énekelt énekórán. Közben az évek alatt egy dosszié megtelt a különböző pszichológusoktól és pszichiáterektől kapott papírokkal. Egyik helyről a másikra hordtuk, mindenki tanácsát megfogadtuk, mindenkit felkerestünk, akit javasoltak. Mert a gyerekünk nem

fért bele az intézményes keretekbe. Volt, aki pár kérdés után ADHD-t diagnosztizált nála, de kizárta az autizmust, s azonnal győzködni kezdett minket, hogy milyen gyógyszerrel tömjük. Volt aki szerint autista, és biztosan nem hiperaktív, hiszen ő annak szakértője és nem tud vele mit kezdeni. Meglepő módon a gyerekre szinte senki sem volt kíváncsi. Teszteket töltöttünk ki halomszám, de őt sokáig senki sem kérdezte. Kizárólag a nevelési tanácsadó pszichológusa; ő sokat segített neki, hogy oldja a szorongásait. Talán az egyetlen ember volt a rendszerben, aki nem esetnek látta, hanem emberként bánt vele, és szerette őt.

Három hét után végül magántanulói státuszért folyamodtunk, mert nem akartuk, hogy a gyerekünket tönkre tegye az iskola. Addigra már dührohamai voltak, nem tudta a tömeget elviselni, és ha bántották, ütött-vágott maga körül. Mi pedig azt éreztük, hogy megfulladunk. Mivel a politikai légkör is elfogadhatatlanná vált számunkra, úgy láttuk, eljött az idő, hogy valahol máshol keressük a boldogulást.

Egy barátom osztotta meg a Facebookon Fóti Péter cikkét, ami nekem nagyon tetszett, így lájkoltam, Péter pedig ismerősnek jelölt. Azt mondta, aki Summerhillt szereti, az neki a barátja. Kérdezgetni kezdtem az iskoláról, és kiderült, hogy az intézmény a mai napig létezik, fogadja a gyerekeket. Megnéztem a fiúkkal a róla készült filmet, és ők azonnal azt mondták, igen, ez az! Így májusban egyszer csak arra ébredtem, hogy Anglia felé autózunk, hogy meglátogassuk az iskolát. Az ott eltöltött nap megerősített minket abban, hogy ez a mi utunk, így a nyár a készülődésről szólt.

Az év végi vizsgákat a fiunk háromnegyed óra alatt abszolválta, a tanítók mégis fontosnak látták megjegyezni, hogy nyáron gyakorolja a hetes és a kilences írását. De mi akkor már azt reméltük, hogy erre nem lesz szükség. Júliusban megérkezett az email, hogy felvették, így azonnal házat kezdtünk keresni. Ezt végül tanévkezdés előtt egy héttel

sikerült, az utolsó pillanatban indultunk útnak.

Az első nap csodálatos volt. Repesett a boldogságtól, szerette, élvezte, angolul beszélgetett (nem tanult előzőleg tanártól, csak amit magába szívott), barátkozott... Nap végén felszabadultan rohant felém, és mesélte, hogy mi történt vele aznap, holott korábban sosem mesélt.

Aztán kezdődtek a konfliktusai és ő megijedt. Az első héten gyakorlatilag kijött belőle ugyanaz, ami a régi iskolában. De Summerhillben azt mondták, ez természetes; az elején azok a gyerekek, akiket bántottak a régi iskolájukban, azonosítják ezt a helyet azzal, és eltart egy darabig, amíg rájönnek, hogy nem az. Egyik nap, amikor hazafelé ballagtunk, mondtam is neki, hogy látom, kitartóan próbálkozik azzal, hogy megharagudjanak rá, – aznap kukát gurítgatott lefelé a fémlépcsőn. Tőle tudtam meg, nem a tanároktól, ők nem érezték úgy, hogy ez rám tartozna és nekem kéne ezért őt „megfegyelmezni”, – de pechje van, mert itt ez nem megy olyan könnyen. Ő úgy fogalmazott, „ki akarom rúgatni magam”. Azt válaszoltam neki, hogy joga van hozzá, csak akkor lehet, hogy vissza kell menjünk Magyarországra, amit én irtóra sajnálnék. Többször megpróbált megszökni, utálta, hogy nem ért mindent, amit mondanak neki, és hogy nélkülünk van egész nap. Túl sok volt neki a 9-5-ig egy vadonatúj közegben. Az első hét végén már az igazgatói irodában voltunk, de ebben számunkra semmi szokatlan nem volt... Hanem ami az után következett, azt a mai napig emlegetjük.

Sehol egy hibáztatás, egy „ejnye, anyuka, mi lesz így a fiából, börtönben fogja végezni!” Empatikusak és nyitottak voltak, egyértelműen olyan megoldást szerettek volna találni, ami a gyerekeknek jó. Végül úgy döntöttünk, hogy fél napot fog járni, amíg ő maga nem kéri, hogy tovább maradhasson. Ez működött és szép lassan a többi szabályt is megtanulta. Két hét után már magától ment a „peg”et feltenni érkezéskor, bár a nevelőtanára (pótmama) még jó darabig sehová sem tudott

nélküle menni, annyira ragaszkodott hozzá. Lenyűgözte, hogy nem kell 45 percen át egy széken ülve kushadnia, hogy a felnőtteket érdekli az, amit ő mond, de a gyerekekkel nem kereste a kapcsolatot, félt tőlük, a konfliktusokat nem tudta kezelni.

Két hét után először hangzott el a szájából az, hogy „holnap, amikor majd suliba megyek”. Egyre kevesebbet hallottam tőle, és egyre kisebb beleéléssel, hogy „gyűlölöm az egészet”. Egyértelműen csökkent benne a feszültség. Leginkább az zavarta, hogy nem tud angolul, ami ráadásul nem volt igaz; mindenki dicsérte, hogy mindent megért, de megszólalni sokáig nem volt hajlandó. Mondtam neki, kezdje kicsiben, beszélgessen a nevelőtanárával, aztán ha már látja, hogy megy neki, akkor lehet a többiekkel is. Elmeséltem neki, hogy én is vacakul érzem magam, hogy sokszor keresnem kell a szavakat, hogy nem azt mondom, amit szeretnék, hanem valami lebutított verziót, vagy még azt se, és totál megértem, hogy utálja ezt a helyzetet, természetes, hogy így érez. Ez segített legtöbbször; amikor elmondtam neki, hogy én hogyan érzem magam, meg hogy jogosak az érzései. Legtöbbször amint megerősítve érezte magát bennük, el is hagyta őket.

Október végén, egy hónap után komoly konfliktusa volt. Az egyik kisfiú hasba rúgta, erre ő cipővel kezdte dobálni. De amikor jött az ombudsman, akkor nem szaladt el, mint korábban, hanem elmondta neki, hogy mi történt, és az ő saját állítása szerint is az eset jól végződött, mindketten elnézést kértek egymástól. (Még az ombudsman nevét is tudta). Ez nála egyrészt óriási haladás volt, a bizalom nagyfokú megerősödése. Felénk is visszatért a bizalma, végre elhitte, hogy itt nem fogják bántani. Sajnos a múltban néha történt olyan – iskolában, óvodában – amikor azt mondtuk, hogy jó lesz, aztán nem lett, ez bizalomvesztéssel járt, amit nagyon nehéz volt megemészteni. Másrészt érezni kezdte a rendszer működését.

Órákra is elkezdett bejárni. Drámaórán például először kiborult, amikor a tanár azt mondta neki, hogy legyen úrhajós, mert – akkor még – félt az ufóktól. Viszont lehetett vele erről beszélgetni hazafelé, nem utasította el totális hallgatással, sőt, elgondolkodott azon, amit mondtam neki, hogy lehet hogy pont a dráma segítségével tud megszabadulni a félelmétől.

Egyik hétvégén meglátogattuk az egyik csoporttársát, mert azt reméltük, hogy ez talán a gyerekekkel kapcsolatos távolságtartását is segít feloldani. Végigjátszották a délutánt nagy egyetértésben. Aztán az egyik kislánnyal kartonból Transformers jelmezt készítettek maguknak Halloweenre, pár nap múlva pedig azzal a kisfiúval homokozott és ültetett fát, aki korábban hasba rúgta. Egyre inkább elmúlt belőle az a meggyőződés is, hogy aki egyszer bántotta, attól nem számíthat semmi jóra.

Ekkor történt meg először, hogy nem igényelte a kapuig kísérést, a hosszas búcsúzkodást, és hogy megvárjam vele, amíg a nevelőtanára feltűnik. Késésben voltunk, én várandósan nem tudtam rohanni vele, de ahogy bekanyarodtunk az utcába, hátrakiáltott, hogy szia anya, mehetsz, és bicajozott befelé. Persze utánamentem és kukucskáltam, hogy minden oké-e, de lelkesen vágatott befelé, hátra se nézett. Kell ennél nagyobb megerősítés? Dehogyan kell! A másik suliba úgy kellett betuszkolni...

November végén hozták fel először a gyűlésen, addig nem volt ott sosem. Ezáltal azt is megtapasztalhatta, hogy ha tesz valami olyat, ami a másoknak nem jó, az nem megszegéssel és aránytalanul nagy büntetéssel jár, hanem azzal, hogy elmondják neki, miért nincs rendben ez a fajta viselkedés, másrészt olyan büntetést kap érte, ami arányban áll a tettel. Abban a konkrét esetben a délutáni kekszét kellett odaadnia a kárvallottnak.

Év végén hazautaztunk, és a család nem győzött álmélkodni a változáson, mintha kicserélték volna.

A második harmad kezdete csupa meglepetés volt. Első naptól játszott a gyerekekkel, nem lógott egész nap a tanárán, és már az első hét után – a saját döntése alapján – tea utánig maradt, így csak negyed 4-kor mentünk érte. Amikor egyik nap nem tudott iskolába menni, mert ügyintéznünk kellett egy másik városban és nem tudtunk volna érte menni, szinte megharagudott, hogy mennyi mindenről lemarad így.

Mivel az öccse novemberben betöltötte az ötödik életévét, ő is jogosulttá vált arra, hogy iskolába járjon. Végül február közepétől kezdett, mert Summerhillben úgy látták, akkor már nem fogja megzavarni a bátyja beilleszkedését – igen, erre is nagyon figyeltek! Ahogyan arra is, amikor az öccse három nap után azt mondta, hogy ez neki sok és nem akar menni. Onnantól kezdve ő csak három napot járt egy héten negyed 4-ig, amíg megszokja és megtanul angolul. Lehetőséget adtak neki arra, hogy kipihenje magát. Érdekes, hogy míg mi azt gondoltuk, hogy neki nem lesz problémája a beilleszkedéssel, mert otthon is gond nélkül járt óvodába, ráadásul naponta elmondta, hogy mennyire szeretne már menni, addig a nevelőtanára fokozatosságot javasolt. Neki lett igaza, kellett a „beszoktatás” a kicsinek is. El nem tudom mondani, micsoda különbség volt, hogy nem aggódva, meg stresszelve vártuk az „iskolakezdést”, hanem boldogan és várakozásteljesen. (Először a bátyjával is így vártuk még otthon Magyarországon, aztán ez egy nap alatt el is múlt, sajnos...) Persze a kicsinek könnyebb volt olyan szempontból is, hogy volt „privát tolmácsa” a bátyja személyében, de azért ő is megküzdött érte, hogy maradéktalanul jól érezhesse magát. Február végén megszületett a kishúguk, ez kicsit felborzolta a hétköznapijainkat, de hamar visszarázódtunk, mert rengeteg támogatást kaptunk az iskolától. Májusban lejárt a házunk bérleti szerződése, új lakásba költöztünk. Ez megint változást jelentett az életünkben, meg elképesztően sok tennivalót, de életünkben először azt éreztük, hogy nem vagyunk egyedül a problémáinkkal. Elég volt szólni a fiúk nevelőtanárának, hogy esetleg számítsa némi nyugtalanságra és mindenki rajtuk

tartotta a fél szemét, és átsegítette őket a buktatókon.

Mára eljutottunk oda, hogy az iskola szó hallatán egyikünk sem kap gyomorgörcsöt. Ha felhozzák a gyűlésen, nem várjuk szorongva haza, hiszen tudjuk, hogy a gyűlés azért van, hogy a problémát megoldják, nem azért, hogy kipellengérezzék. Csökkentek a félelmei; a ticjei és a szorongást jelző tevékenységei megszűntek. Nemcsak a nevelőtanára, de az egész testület úgy látja, hogy rohamléptekben fejlődik, nyílik ki a világra és tagozódik be a közösségbe. Február óta két napon 5-ig marad anélkül, hogy az órát lesné, mikor jöhet már végre haza. A szülők számára rendezett hétvége után a kisebbik is külön kérte, hogy mostantól minden nap járhasson iskolába, amire az engedélyt még a héten meg is kapta. Egyikőjüknek sem jelent már gondot, hogy angolul beszéljen. Együtt játszanak mindannyian, sőt, múlt pénteken a kisebbik felhozta a nagyobbikat a gyűlésen egy konfliktus miatt. Igazi, hamisítatlan summerhill-i diákokká válnak a szemünk láttára. Jövőre pedig, szintén a saját kérésükre, már az egész napot bent fogják tölteni.

Lassan én is elengedem a félelmeimet, az elvárásaimat, hogy mi lesz a tananyaggal, hiszen naponta látom, ahogy okosodnak. Néha még megkérdem, hogy voltak-e órán, de már nem azért, hogy lássam, töltöttek-e a fejükbe aznap valami „hasznosat”. Mégis egyre többet tudnak, szívesen és érdeklődve tanulják a világot, nem ölték ki belőlük a lelkesedést, nem kell őket külön motiválni. Már nincs büntudatom, már nem képzelem azt, hogy én rontottam el. Örülök, hogy bízunk a gyerekekben, hogy bízunk magunkban, hogy nem adtuk fel, és addig kutattunk, amíg megtaláltuk azt a helyet, ahol elfogadják őket, és segítenek nekik megtalálni a helyüket a világban.

Utóirat: Ma van a születésnapja. A hátizsákjában ott lapult a tegnapi sült sütemény. Az osztálytársai már a kapunál várták, felköszöntötték, ölelgették. Amíg elbiciklizett a peget feltenni, mindenhol csak azt lehetett hallani, Happy Birthday! Azt hiszem, soha nem lehetek elég hálás Summerhillnek azért, hogy megtanította a gyerekeknek, iskolába járni jó!

Leiston, 2015 június 24

Kapcsolódó oldalak:

- Egy summerhilli gyűlés – Részlet Hylde Sims Summerhill-regényéből
- Beszélgetés Kékesi Szilviával Summerhill magyar tanárnőjével
- Bencz Dániel: A 90 éves Summerhill – gondolatok egy iskolalátogatás kapcsán
- Neustatter: Summerhill fennállásának 90. évfordulójára
- David Gribble: Az igazi nevelés – Summerhill
- Fóti Péter és Fóti Misi: Igazi szabadság